

Dlaczego banki są potrzebne w gospodarce rynkowej?

Materiał składa się z sekcji: „Pojęcia podstawowe”, „Bank”, „Bank centralny – najważniejszy bank systemu bankowego”, „Narodowy Bank Polski”, „Organy Narodowego Banku Polskiego”, „Banki komercyjne”, „Produkty bankowe”, „Pożyczki”, „Różne formy lokowania środków finansowych”, „Podsumowanie”.

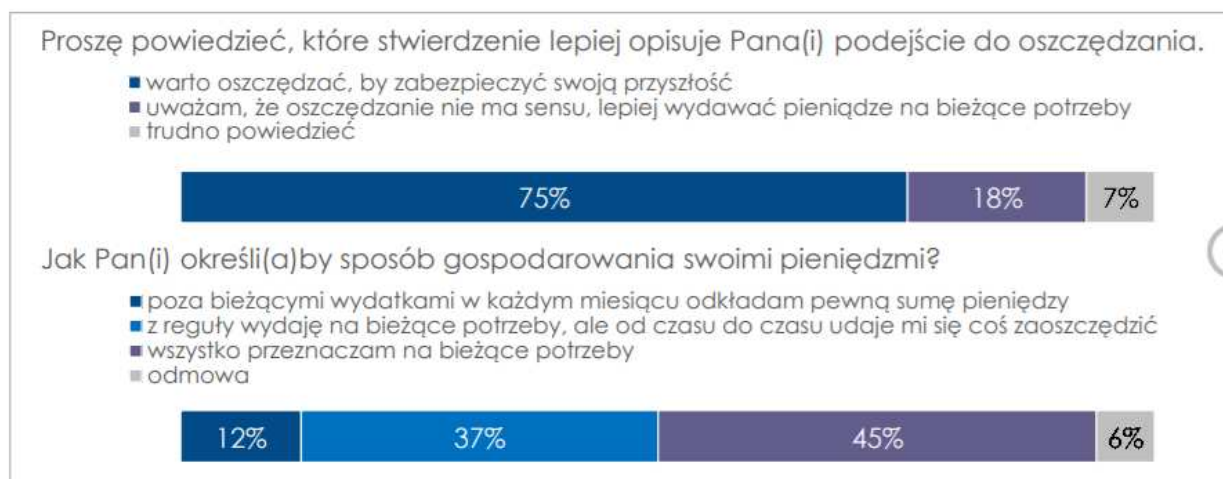
Materiał zawiera:

- 7 ilustracji (fotografii, obrazów, rysunków), 5 ćwiczeń;
- infografikę, na której przedstawiono postawu Polaków wobec oszczędzania wraz z ćwiczeniem do wykonania na jej podstawie;
- zdjęcie, przedstawiające skarbonkę, do której jest wrzucana moneta;
- odwołanie do wcześniejszej wiedzy ucznia związanej z systemem gospodarczym, pieniądzem, inflacją i deflacją oraz cele sformułowane w języku ucznia związane z bankami;
- opis podstawowych pojęć związanych z bankowością (banki, instytucje finansowe);
- schemat, który przedstawia system bankowy w Polsce;
- opis historii bankowości;
- opis działalności Komisji nadzoru Finansowego;
- zdjęcie, na którym przedstawiono baner KNF;
- opis kompetencji banku centralnego;
- opis polityki otwartego rynku;

- zdjęcie, na którym przedstawiono wejście główne do siedziby Narodowego Banku Polskiego;
 - opis zadań Narodowego Banku Polskiego;
 - opis organów Narodowego Banku Polskiego;
 - zdjęcie na którym przedstawiono Prezesa Narodowego Banku Polskiego Marka Belkę;
 - opis kompetencji Rady Polityki Pieniężnej;
 - schemat, który przedstawia banki komercyjne w polskim systemie bankowym;
 - opis działalności banków komercyjnych;
 - opis produktów bankowych;
 - opis rodzajów kredytów i pożyczek;
 - definicje instytucji parabankowych i rzeczywistej rocznej stopy procentowej;
 - opis depozytów;
 - opis lokat;
 - opis kapitalizacji odsetek;
- opis wieloletniego planu systematycznego oszczędzania;
- opis bieżącej obsługi działalności podmiotów gospodarczych i osób fizycznych;
 - podsumowanie materiału o bankach wraz z zalecaną literaturą, przydatnymi linkami i czterema ćwiczeniami;
 - projekt edukacyjny na temat: Czy ryzykuję, gdy inwestuję?

Podejście Polaków do oszczędzania i oszczędzanie

Badanie: Podejście Polaków do oszczędzania i oszczędzanie

Źródło: dostępny w internecie: https://www.citibank.pl/poland/kronenberg/polish/files/fk_oszcz_2014.pdf [dostęp 25.10.2021],

Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu). Cytat za:

https://www.citibank.pl/poland/kronenberg/polish/files/fk_oszcz_2014.pdf.

Ćwiczenie 1

Po zapoznaniu się z zamieszczonym materiałem źródłowym na temat podejścia Polaków wobec oszczędzania i ich oszczędzania określ, jaki odsetek Polaków:

- oszczędzał, niezależnie od tego, czy uznaje, że warto było to robić;
- wszystko przeznaczał na zaspokojenie bieżących potrzeb;
- uważał, że warto oszczędzać dla zabezpieczenia swojej przyszłości.

Ćwiczenie 2

Na podstawie danych zebranych dzięki badaniu podejścia Polaków wobec oszczędzania i ich oszczędzaniu odpowiedź na pytania:

1. Ilu Polaków oszczędzało, niezależnie od tego, czy uznaje, że warto było to robić?
2. Ilu z nich wszystko przeznaczało na zaspokojenie bieżących potrzeb?
3. Ilu uznało, że warto oszczędzać dla zabezpieczenia swojej przyszłości?

Polecenie 1

Odpowiedz na pytania:

- Dlaczego ludzie oszczędzają pieniądze?
- W jaki sposób ludzie lokują zaoszczędzone pieniądze?

Oszczędzanie

Źródło: Ken Teegardin, *Oszczędzanie*, licencja: CC BY-SA 2.0.

Co potrafię?

- scharakteryzować pojęcie gospodarki i najważniejsze elementy systemu gospodarczego;
- opisać właściwości pieniądza;
- wskazać różnice między inflacją i deflacją.

Nauczysz się

- poznawać elementy systemu bankowego;
- specyfiki banków centralnych;

- jak funkcjonują banki komercyjne;
- porównywać podstawowe produkty bankowe.

Pojęcia podstawowe

Jak pieniądź ułatwił wymianę gospodarczą, tak **instytucje finansowe** – a zwłaszcza **banki** – mają pomagać pozostałym podmiotom ekonomicznym (**tzw. niefinansowym, czyli gospodarstwom domowym, przedsiębiorstwom, ale i rządowi państwa**) w ich funkcjonowaniu.

Dlaczego powstały instytucje bankowe? Dlatego że podmioty niefinansowe zaczęły gromadzić więcej środków, niż wydawać (ta nadwyżka to oszczędności) oraz część z nich zaczęła zgłaszać zapotrzebowanie na dodatkowe fundusze (stąd pojawienie się pożyczek i kredytów). Gdyby nie było banków, osoba pragnąca sfinansować na przykład budowę domu, musiałaby poszukiwać innej osoby, która udzieliłaby jej pożyczki. Oczywiście nie byłoby łatwo znaleźć kogoś, kto jednocześnie dysponowałby wolnymi środkami (często znaczną kwotą) i byłby skłonny ponieść ryzyko tego, że pożyczkobiorca nie spłaci całości pożyczki. Równocześnie osoba chcąca zainwestować swoje oszczędności byłaby skazana na samodzielne poszukiwanie kogoś, kto zechciałby obracać tymi środkami i oddać je po umówionym okresie, oczywiście wraz z zyskiem. Nie miałaby jednak pewności, że znajdzie chętnego, a co więcej, że będzie w stanie komuś zaufać i powierzyć swoje pieniądze. Dzięki bankom nie mamy tego typu problemów. Na tym więc polega szczególna rola banków w gospodarce.

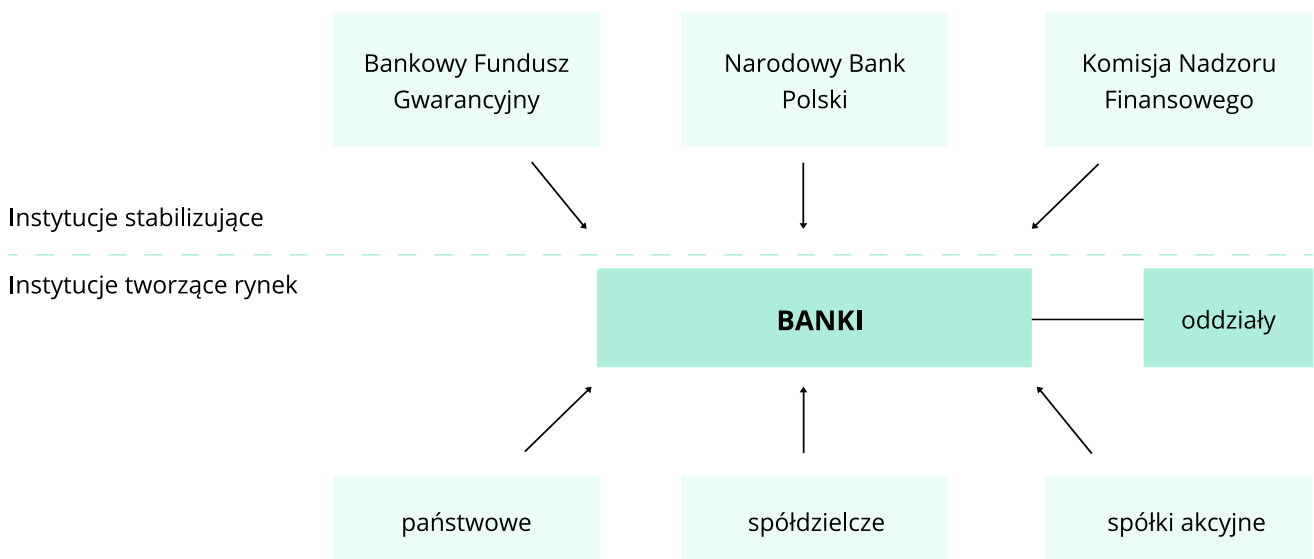
bank

to instytucja pośrednictwa finansowego, przedsiębiorstwo świadczące usługi podmiotom niefinansowym

Ogół banków działających w gospodarce tworzy system bankowy. System bankowy tworzą przede wszystkim:

- banki centralne – reprezentujące interes publiczny narodowy lub wspólnoty walutowej;
- banki komercyjne depozytowo-kredytowe – przedsiębiorstwa bankowe maksymalizujące zyski.

Na system bankowy składa się także ogół norm prawnych ustalających organizację, zakres i zasady działania banków. W systemie tym istotną rolę odgrywają również instytucje nadzorujące jego funkcjonowanie. Należy podkreślić, że formy organizacyjne i struktura bankowości we wszystkich krajach nie są identyczne.

System bankowy w Polsce

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., *System bankowy w Polsce*, licencja: CC BY 3.0.

Bank

Nazwa „**bank**” wywodzi się z wł. *banco* [czyt.: banko], oznaczającego *ławkę, kontuar*, przy której pracowali włoscy handlarze zajmujący się przekazywaniem monet kruszcowych od jednych klientów do drugich. Wystawiane przez nich zaświadczenia (tzw. kwity depozytowe) zaczęły z czasem pełnić funkcję pieniądza (to współczesne banknoty) na równi z monetami. Gdy rozliczenie trwało zbyt długo, niecierpliwi klienci rozbijali ławy bankierów, narażając ich na straty. Często prowadziło to do bankructwa (wł. *bancarotta* [czyt.: bankarota], od: *banco* [czyt.: banko] – ława, *rotto* [czyt.: roto] – rozbity).

Ciekawostka

Historia bankowości w zarysie

Najstarszą instytucją pośrednictwa finansowego były banki depozytowo-kredytowe, które w krajach basenu Morza Śródziemnego oraz Chinach znane były już w VII wieku p.n.e.

Nowożytna bankowość europejska powstała w średniowiecznych miastach-państwach włoskich wraz z odrodzeniem się instytucji **kredytu** i **weksła**.

Pierwszy bank powstał w 1157 r. w Wenecji. Na terytorium Polski pierwsze domy bankowe pojawiły się w epoce stanisławowskiej w latach 1764–1795.

Kolejnym krokiem milowym w rozwoju sektora bankowego było powstawanie pod koniec XVII wieku banków publicznych, które w coraz większym stopniu pełniły funkcje dzisiejszych banków centralnych. Banki te pojawiały się tym razem

w północno-zachodnich częściach Europy, gdzie przeniosły się centra gospodarcze i finansowe (Bank Szwecji 1668 r.; Bank Anglii 1694 r.; Bank Francji 1800 r.). Od tego momentu dominowała w bankowości doktryna narodowych systemów bankowych z jednym narodowym bankiem centralnym, regulującym działania i kreację pieniądza przez sektor komercyjnych banków depozytowo-kredytowych.

Jeśli chcesz wiedzieć więcej

Komisja Nadzoru Finansowego

W Polsce nadzór nad bankami komercyjnymi, ale i nad pozostałymi segmentami rynku finansowego, sprawuje Narodowy Bank Polski (NBP) oraz Komisja Nadzoru Finansowego (KNF).

Logo Komisji Nadzoru Finansowego

Źródło: dostępny w internecie: <https://www.knf.gov.pl/> [dostęp 24.10.2021], domena publiczna.

W skład KNF wchodzi jej Przewodniczący, jego dwaj zastępcy i przedstawiciele: ministra właściwego do spraw instytucji finansowych, ministra właściwego do spraw gospodarki, ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, Prezesa Narodowego Banku Polskiego, Prezydenta RP, Prezesa Rady Ministrów, Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz ministra - członka Rady Ministrów właściwego do spraw koordynowania działalności służb specjalnych. Przewodniczący KNF, powoływany na 5-letnią kadencję, reprezentuje tę komisję i kieruje jej pracami.

Komisja i Przewodniczący KNF wykonują zadania za pomocą Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego (UKNF). Ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym wskazuje kategorie spraw, co do których rozstrzygnięcia może wydawać wyłącznie komisja. Są to m.in. zezwolenia na prowadzenie działalności na rynku finansowym, sankcje

administracyjne i inne sprawy o najistotniejszym znaczeniu dla funkcjonowania rynku finansowego.

Bank centralny – najważniejszy bank systemu bankowego

Banki centralne są głównym elementem władzy monetarnej państwa lub [unii walutowej](#).

W strukturze władzy **bank centralny** odpowiada za podaż pieniądza (czyli ilość pieniądza na rynku) oraz prowadzi politykę pieniężną.

Bank centralny realizując swe zadania, spełnia trzy główne funkcje:

- jest **bankiem banków** – działa jak „bankier” dla banków komercyjnych, pełni funkcje nadzorcze związane z przestrzeganiem prawa bankowego, tworzy regulacje zapewniające płynność systemu bankowego, prowadzi **politykę otwartego rynku**;
- jest **centralnym bankiem państwa** – organizuje i kontroluje procesy rozliczeń i rachunków w systemie bankowym, współodpowiada za politykę dewizową i kursu walutowego, obsługuje dług publiczny, zarządza rezerwami dewizowymi państwa, gromadzi i analizuje informacje finansowe, ale także utrzymuje stosunki z innymi międzynarodowymi instytucjami finansowymi. Środki budżetu państwa są gromadzone i wydatkowane poprzez rachunek prowadzony przez bank centralny;
- jest **bankiem emisyjnym** (ma monopol na wpuszczanie w obieg pieniądza, który jest pełnoprawnym środkiem płatniczym na danym obszarze, reguluje ilość pieniądza w obiegu rynkowym).

Bank centralny powinien cechować się niezależnością w zakresie prowadzonej polityki. Celem najważniejszym jest dbanie o stabilność cen. Współcześnie banki centralne przez stabilność cen uznają inflację tak niską, aby nie wywierała negatywnego wpływu na decyzje podejmowane przez uczestników życia gospodarczego, w tym dotyczące inwestycji i oszczędzania. Zapewnienie stabilności cen jest podstawowym sposobem, w jaki bank centralny przyczynia się do osiągnięcia wysokiego i trwałego wzrostu gospodarczego.

Jeśli chcesz wiedzieć więcej

polityka otwartego rynku

jest jednym z najważniejszych sposobów prowadzenia polityki pieniężnej; polega ona na zakupie albo sprzedaży przez bank centralny skarbowych papierów wartościowych na rynku międzybankowym: kiedy bank centralny skupuje bony skarbowe albo obligacje, to płacąc za nie, emituje pieniądza, a więc zwiększa się ilość pieniądza w gospodarce, a rynkowe stopy procentowe spadają, zaś odwrotnie dzieje się w wypadku sprzedaży

bonów skarbowych przez bank centralny – wtedy ilość pieniądza w gospodarce kurczy się, a rynkowe stopy procentowe podnoszą się

Narodowy Bank Polski

Wejście główne do siedziby Narodowego Banku Polskiego

Źródło: Andrzej Barabasz, *Wejście główne do siedziby Narodowego Banku Polskiego*, licencja: CC BY-SA 3.0.

Narodowy Bank Polski (NBP) wypełnia zadania określone w Konstytucji RP, ustawie o NBP i ustawie Prawo bankowe. Wymienione akty prawne gwarantują niezależność NBP od innych organów państwa.

Art. 227 ust. 1 Konstytucji RP stwierdza, że „**Narodowy Bank Polski odpowiada za wartość polskiego pieniądza**”. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim w art. 3 ust. 1 stanowi natomiast, że „**podstawowym celem działalności NBP jest utrzymanie stabilnego poziomu cen, przy jednoczesnym wspieraniu polityki gospodarczej Rządu, o ile nie ogranicza to podstawowego celu NBP**”.

Do głównych obszarów działalności NBP należą:

- prowadzenie polityki pieniężnej,
- działalność emisyjna,
- rozwój systemu płatniczego,
- zarządzanie rezerwami dewizowymi Polski,
- obsługa Skarbu Państwa,
- działalność edukacyjna i informacyjna.

Organy Narodowego Banku Polskiego

Organami Narodowego Banku Polskiego są: Prezes NBP, Rada Polityki Pieniężnej (RPP) oraz zarząd NBP.

Prezes NBP jest powoływany przez Sejm na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na 6-letnią kadencję. Jest odpowiedzialny za organizację i funkcjonowanie Narodowego Banku Polskiego. Ta sama osoba nie może być Prezesem NBP dłużej niż dwie kadencje. Prezes NBP: jest przełożonym wszystkich pracowników tej instytucji, przewodniczy RPP, zarządowi NBP, reprezentuje NBP na zewnątrz, jest przedstawicielem interesów Rzeczypospolitej Polskiej w międzynarodowych instytucjach bankowych oraz, jeśli Rada Ministrów nie postanowi inaczej, w międzynarodowych instytucjach finansowych.

NARODOWY BANK POLSKI

Logo Narodowego Banku Polskiego

Źródło: NBP, dostępny w internecie: https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/aktualnosci/wiadomosci_2021/logo.html [dostęp 2.11.2021], domena publiczna.

W skład **Rady Polityki Pieniężnej** wchodzi:

- Prezes NBP (jako Przewodniczący RPP);
- 9 członków, powoływanych na 6 lat przez: Prezydenta RP, Sejm RP i Senat RP (każdy z tych organów powołuje po 3 osoby).

Rada Polityki Pieniężnej:

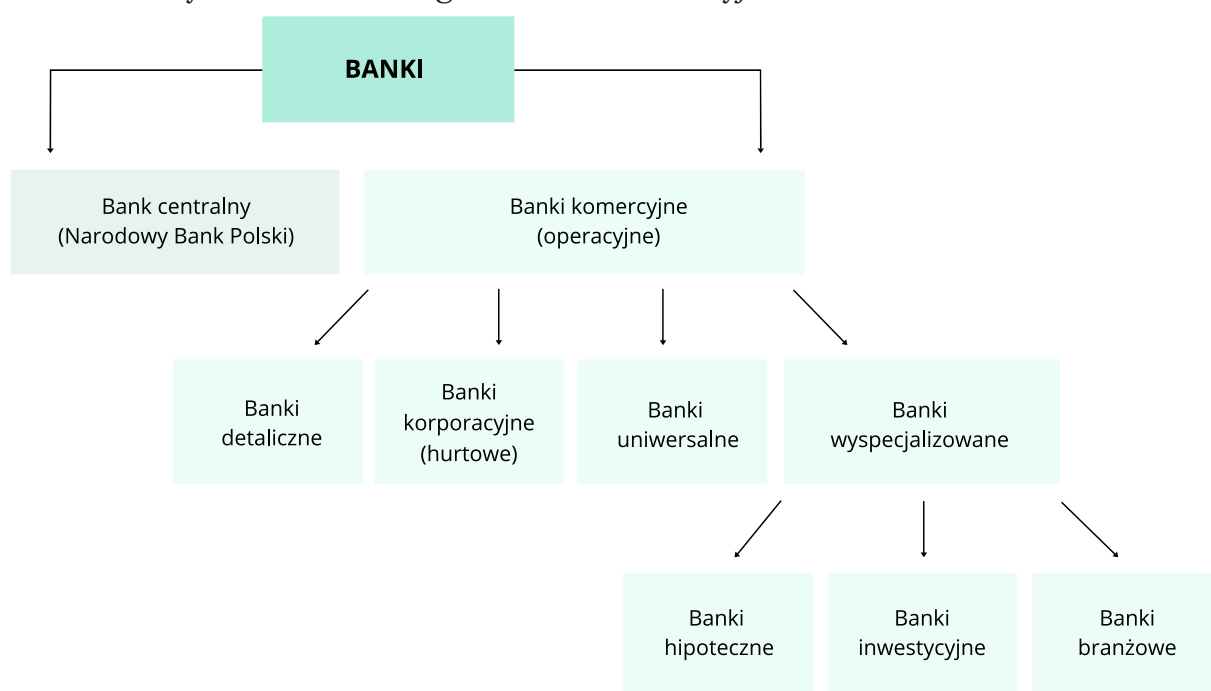
- ustala corocznie założenia polityki pieniężnej i przedkłada je do wiadomości Sejmowi równocześnie z przedłożeniem przez Radę Ministrów projektu ustawy budżetowej,
- składa Sejmowi sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej w ciągu 5 miesięcy od zakończenia roku budżetowego,
- ustala wysokość stóp procentowych NBP,
- ustala zasady i stopy rezerwy obowiązkowej banków,
- określa górne granice zobowiązań wynikających z zaciągania przez NBP pożyczek i kredytów w zagranicznych instytucjach bankowych i finansowych,

- zatwierdza plan finansowy NBP oraz sprawozdanie z jego działalności,
- przyjmuje roczne sprawozdanie finansowe NBP,
- ustala zasady operacji otwartego rynku.

Bieżącą działalnością NBP kieruje jego **zarząd**, w którego skład wchodzi Prezes NBP oraz 6–8 członków zarządu (w tym dwóch wiceprezesów NBP).

Banki komercyjne

Pozostałe banki systemu bankowego to banki komercyjne.

Podział banków

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., *Banki komercyjne*, licencja: CC BY 3.0.

Banki komercyjne zajmują się obsługą finansową podmiotów gospodarczych i osób fizycznych. W tym celu:

- prowadzą **działalność depozytową** (polega na przyjmowaniu i przechowywaniu na określonych warunkach środków pieniężnych swoich klientów);
- prowadzą **działalność kredytową** (polega na udzielaniu przez bank kredytów krótko-, średnio- i długoterminowych oraz gwarancji składanych dla innych podmiotów);
- **świadczą usługi operacyjne** (to prowadzenie przez bank rachunków bankowych swoich klientów i dokonywanie na nich operacji bankowych).

Należy podkreślić, że bank jest rodzajem przedsiębiorstwa, dlatego, jak każde przedsiębiorstwo, ma przynosić zysk.

Działalność banków nie ogranicza się wyłącznie do gromadzenia środków wpłacanych przez swoich klientów.

Współczesne banki oferują coraz więcej swoich produktów, do których zaliczamy także:

- bankowość internetową;
- emisję i zarządzanie środkami płatniczymi (np. kartami kredytowymi);
- pośrednictwo w obrocie papierami wartościowymi oraz emisję bankowych papierów wartościowych;
- doradztwo w zakresie wszelkich oferowanych przez siebie usług;
- usługi w zakresie doręczania pieniędzy;
- usługi sejfowe;
- płatności w systemie BLIK;
- asystentów głosowych;
- open banking – otwarte interfejsy;
- sztuczną inteligencję dla optymalizacji usług.

Banki nieustannie poszerzają i modyfikują swoją ofertę.

Dla zainteresowanych

Produkty bankowe

Jak już podkreślono, banki oferują najróżnorodniejsze usługi. Usługi oferowane klientowi przez bank nazywamy **produktami bankowymi**.

Zaliczamy do nich m.in:

- kredyty i pożyczki;
- rachunki bankowe;
- lokaty.

Zaspokajają one potrzebę oszczędzania, zabezpieczenia przyszłości oraz racjonalnego i efektywnego gospodarowania wolnymi środkami finansowymi. Teraz dowiesz się, jak się w tym wszystkim nie pogubić.

Kredyty i pożyczki

kredyt

to pisemna umowa zawarta między bankiem a kredytobiorcą; na jej podstawie bank zobowiązuje się udostępnić środki finansowe na określony cel oraz czas, a kredytobiorca – wykorzystać kredyt zgodnie z umową i zwrócić otrzymaną kwotę wraz z odsetkami

Rodzaje kredytów

- **kryterium przeznaczenia uzyskanych kredytów:**

1. kredyty inwestycyjne – na zakup i powiększanie środków trwałych (np. zakup urządzeń i maszyn przez przedsiębiorstwo, budowa nowych obiektów), udzielane są na dłuższy czas;
2. kredyty obrotowe – udzielane na okres od kilku miesięcy do około pięciu lat, są przeznaczane na finansowanie środków obrotowych związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą (np. zakup materiałów);
3. kredyty konsumpcyjne – przeważnie na zakup dóbr konsumpcyjnych; zwykle krótkoterminowe (spłata ograniczona do jednego roku).

- **kryterium przedmiotu pożyczki:**

1. kredyt towarowy (handlowy, kupiecki) – jest to kredyt krótkoterminowy. Występuje wówczas, gdy sprzedawca udziela nabywcy kredytu (często formą zawarcia umowy jest weksel); szczególnym tego rodzaju kredytem jest sprzedaż ratalna;
2. kredyt bankowy (pieniężny) – polega na udzieleniu przez wierzyciela pożyczki pieniężnej w zamian za określone w umowie odsetki;

- **kryterium okresu, na który jest udzielany i po upływie którego powinien być spłacony:**

1. krótkoterminowy – udzielany na okres kilku miesięcy, co najwyżej roku;
2. średnioterminowy – udzielany na kilka lat, bardzo często okres ten wynosi od 1 do 3 lat;
3. długoterminowy – udzielany na okres wieloletni od 3 do 10 lat, a nawet na dłużej.

- **kryterium form kredytowania; rozróżnia się m.in.:**

1. kredyty lombardowe, udzielane pod zastaw przedmiotów wartościowych lub papierów wartościowych;
2. kredyty hipoteczne, udzielane pod zastaw hipoteczny, ustanowiony na nieruchomościach.

Jeśli ktoś zaciągnął kilka kredytów (np. na samochód, mieszkanie czy telewizor), skutkuje to spłatą kilku rat. Jest to bardzo kłopotliwe i obciąża nadmiernie budżet. Bank może w takiej sytuacji zaproponować tzw. **kredyt konsolidacyjny** – połączenie kilku kredytów w jednym.

Kredyty są oprocentowane. **Odsetki** stanowią rekompensatę za rezygnację wierzyciela z dyspozycyjności środków będących jego własnością i za ryzyko ewentualnej niewypłacalności kredytobiorcy. Bank, udzielając kredytu, uzależnia jego wysokość oraz

inne warunki od zdolności kredytowej kredytobiorcy (czyli od oszacowania jego zdolności do spłaty kredytu wraz z odsetkami zgodnie z harmonogramem spłaty rat). Aby uchronić instytucje przed niewiarygodnymi klientami, istnieją biura informacji (np. [Biuro Informacji Kredytowej](#)).

Ważne!

Jaka jest różnica między kredytem a pożyczką?

Pożyczka regulowana jest przepisami kodeksu cywilnego. Pożyczać można pieniądze, ale i rzeczy, np. cukier, węgiel, sól. Pożyczkę pieniężną można przeznaczyć na dowolny cel. Do kwoty 500 zł umowę pożyczki można zawrzeć w formie ustnej, powyżej zaś powinna być zawarta na piśmie. Umowa pożyczki może przewidywać brak odpłatności (odsetek, prowizji) oraz może być zawarta na czas nieokreślony (w takim wypadku pożyczkodawca może żądać zwrotu pożyczki poprzez jej wypowiedzenie, a pożyczkobiorca zobowiązany jest zwrócić przedmiot pożyczki w ciągu 6 tygodni).

Kredyt podlega przepisom ustawy o prawie bankowym. O ile pożyczkodawcą może być każdy, o tyle kredytu może udzielić tylko bank lub spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa. Umowa kredytu musi być zawarta na piśmie, a jej przedmiotem mogą być wyłącznie pieniądze. Środki pieniężne otrzymane w ramach kredytu można przeznaczyć tylko na cel wskazany w umowie. Bank ma prawo kontrolować, czy wydajemy pieniądze na cel ustalony w umowie, a jeśli stwierdzi, że niezgodnie z ustaleniami, to może umowę wypowiedzieć, żądając natychmiastowego zwrotu całej kwoty kredytu. Umowa kredytu jest umową odpłatną, tzn. wiąże się z koniecznością zapłaty odsetek i prowizji.

Pożyczki

Kredytów może udzielić tylko bank. Natomiast pożyczek mogą przyznawać także inne instytucje. Czasem działają nielegalnie – bez uzyskanych pozwoleń. Są to tzw. **instytucje parabankowe**.

instytucje parabankowe

(tzw. *bankowość cienia*, ang. *shadow banking* [czyt.: szadoł benking]) to równoległy system bankowy, na który składają się podmioty oferujące produkty i usługi finansowe niepodlegające nadzorowi KNF; w Polsce do tego typu instytucji można zaliczyć firmy udzielające pożyczek ze środków własnych oraz podmioty nielegalnie gromadzące środki klientów w celu obciążania ich ryzykiem

rzeczywista roczna stopa oprocentowania (RRSO)

wskaźnik charakteryzujący kredyt – jest to wyrażony w procentach całkowity koszt kredytu uwzględniający zarówno wszystkie koszty (odsetki, prowizje i inne opłaty), które konsument jest zobowiązany zapłacić za kredyt, jak i zmianę wartości pieniądza w czasie; RRSO jest wyliczana indywidualnie dla każdego kredytu w zależności od jego wartości, daty udzielenia i czasu spłaty oraz kosztów kredytu ponoszonych przez kredytobiorcę

Różne formy lokowania środków finansowych

Depozyty

W zamian za ulokowane jako **depozyt** środki pieniężne, banki płacą odsetki, zależne głównie od długości zadeklarowanego czasu depozytu i stóp procentowych na rynku. Oprocentowanie może być stałe albo zmienne. Banki uzyskują w zamian prawo do dysponowania powierzonymi im środkami pieniężnymi, udzielając na ich podstawie kredytów lub je inwestując.

Rodzaje depozytów:

- **Depozyty na żądanie** (tzw. a vista) – jest to głównie pieniądź gromadzony na rachunkach bieżących i pomocniczych. Ich właściciele mogą dysponować pieniędzmi w każdej chwili. Za depozyty a vista banki oferują stosunkowo niską lub zerową stopę procentową.
- **Depozyty terminowe (lokaty terminowe)** – środki pieniężne, które nie są potrzebne do finansowania bieżącej działalności, a mogą przynieść dochód w postaci wyższego oprocentowania. Ponieważ powierzone bankom środki pozostają do ich dyspozycji przez dłuższy czas, płacą one za depozyty terminowe wyższe odsetki.

W celu zapewnienia bezpieczeństwa wkładów bankowych objęte są one w zdecydowanej większości krajów systemem gwarantowania depozytów (np. w Polsce przez **Bankowy Fundusz Gwarancyjny**). Oznacza to, że nawet w wypadku upadłości banku klienci mogą odzyskać całość lub część swoich wkładów (zazwyczaj do określonej kwoty).

Ważne!

Przed złożeniem depozytu najlepiej sprawdzić, czy instytucja, której chce się powierzyć swoje oszczędności, posiada licencję KNF. Lista takich podmiotów jest dostępna na stronie internetowej KNF. Firma, która się na niej nie znajduje, nie ma zezwolenia na oferowanie produktów depozytowych. W wypadku wątpliwości, czy dany podmiot prowadzi działalność legalnie, warto też sprawdzić, czy nie znajduje się on na liście **ostrzeżeń publicznych**, zamieszczonej także na wymienionej stronie internetowej. Wobec podmiotów będących na liście ostrzeżeń publicznych zachodzi podejrzenie, że wykonują one działalność regulowaną w sposób nielegalny, tj. bez wymaganego przepisami prawa zezwolenia.

Lokata – jaka najlepsza?

Jak zarządzać pieniędzmi, aby zyskiwać i nie tracić? Zapoznaj się z podstawowymi zasadami i formami lokowania oszczędności w bankach. Dla niektórych osób możliwość zarobienia kilku bądź kilkunastu złotych miesięcznie na aktywizacji swoich oszczędności wydaje się grą niewartą świeczki. Tymczasem – zgodnie z powiedzeniem: grosz do grosza, a będzie kokosza – systematyczne odkładanie nawet drobnych kwot może dać znaczący zysk. Możemy zacząć od najprostszych instrumentów pomnażania pieniędzy – lokaty lub konta oszczędnościowego.

Ile procent na lokacie?

Jak obliczyć, ile możemy zyskać na bankowej lokacie? Aby ułatwić porównanie ofert, oprocentowanie podaje się w skali roku – czyli tak, jakby pieniądze miały leżeć na lokacie przez rok. Ale uwaga – w wypadku krótszych terminów trwania lokaty, procenty należy podzielić stosownie do długości tego okresu. Na przykład, oferta 10-procentowego zysku na 3-miesięcznej lokacie oznacza, że po upływie tego okresu dostaniemy nie 10%, ale 2,5% zysku.

Warto również zwrócić uwagę na to, czy oprocentowanie jest stałe, czy zmienne. W pierwszym wypadku otrzymujemy gwarancję, że oprocentowanie nie ulegnie zmianie przez cały okres lokaty – niezależnie od ewentualnych zmian stóp procentowych dokonanych przez Radę Polityki Pieniężnej. Oprocentowanie zmienne jest korzystniejsze w okresie wzrostu stóp procentowych, a stałe chroni nas przed negatywnymi konsekwencjami spadku kosztu pieniądza na rynku.

Kapitalizacja odsetek

Z reguły im dłuższy jest okres lokaty, tym bardziej jest ona zyskowna. Jednak – czasem na tej dłuższej, wyżej oprocentowanej, zarobimy mniej niż na odnawialnej lokacie miesięcznej, utrzymywanej w tym samym okresie. Wszystko zależy od sposobu kapitalizacji odsetek, czyli tego, w jakim czasie do naszych rachunków dopisywane są zyski. Im większa częstotliwość kapitalizacji odsetek, tym więcej wpłynie do naszej kieszeni, bo oprócz zysków z kapitału, otrzymujemy także zysk z dopisanych odsetek.

Pamiętajmy też, że nasze dochody z lokat są pomniejszane o podatek od dochodów kapitałowych (w 2021 roku 19-procentowy), który banki odliczają od naszych zysków z ulokowanych pieniędzy i odprowadzają do urzędu skarbowego. Nasz realny zysk dodatkowo pomniejsza inflacja. W reklamach – aby podnieść atrakcyjność oferty

– często podawana jest wysokość oprocentowania lokaty, która nie uwzględnia obu tych czynników pomniejszających zysk.

Wieloletni plan systematycznego oszczędzania

Chcesz zebrać pieniądze na zakup droższego produktu lub odłożyć na przyszłość? Jeśli zamierzasz oszczędzać pieniądze przez dłuższy czas (kilka, kilkanaście lat), idealnym rozwiązaniem może być plan systematycznego oszczędzania. Instrument ten można znaleźć w ofercie większości banków i instytucji finansowych. Podstawową zasadą działania takiego planu jest systematyczne wpłacanie wybranej kwoty w określonym czasie, zwykle przez wiele lat. Instytucja finansowa, której powierzymy prowadzenie naszego planu, inwestuje zgromadzone przez nas pieniądze. Pamiętaj jednak, że zawierając taką umowę, zobowiązujesz się, że nie sięgniesz po odłożone środki przed upływem wyznaczonego czasu. Wycofanie się z planu inwestycyjnego zwykle wiąże się z dużymi kosztami.

Jeśli nie chcesz płacić za zerwanie planu, możesz sam stworzyć sobie taki system oszczędzania i samodzielnie inwestować swoje pieniądze. Musisz jednak pamiętać, aby robić to systematycznie.

Ważne!

Niezależnie od tego, na jaką formę oszczędzania się zdecydujesz, **PAMIĘTAJ** o czterech zasadach bezpiecznego inwestowania:

1. Sprawdź, czy firma, której chcesz powierzyć swoje oszczędności, jest objęta nadzorem państwowym.
2. Pamiętaj, że duży zysk wiąże się z dużym ryzykiem.
3. Dokładnie przeczytaj umowę.
4. Nie podpisuj, jeśli nie rozumiesz.

Obsługa bieżącej działalności podmiotów gospodarczych i osób fizycznych

Banki prowadzą także rachunki klientów. Rachunki oszczędnościowo-rozliczeniowe (ROR) to tzw. rachunek bieżący przeznaczony dla osób fizycznych (konto osobiste), na który mogą być przekazywane wynagrodzenia, emerytury, renty oraz stałe dochody z innych źródeł, z wyjątkiem wpływów z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Następnie środki te mogą być wykorzystane przez gospodarstwo domowe na realizację potrzeb (wydatki, zakupy).

ROR umożliwia zlecanie bankowi regulowania jednorazowych lub okresowych zobowiązań i płatności wobec osób trzecich, tzw. **polecenie przelewu** bądź **polecenie zapłaty**. Do rachunku bieżącego mogą być prowadzone rachunki pomocnicze (np. konto oszczędnościowe, które jest wyżej oprocentowane).

Podmioty gospodarcze mają obowiązek posiadania rachunku bieżącego. Służy on do przeprowadzania rozliczeń, tj. otrzymywania należności i regulowania zobowiązań.

Polecenie 2

Porównaj oferty wybranych przez ciebie trzech banków. Wyjaśnij w którym oferty (kredytu, lokaty i prowadzenia konta) są najbardziej atrakcyjne.

Podsumowanie

Banki w gospodarce są tak samo ważne jak pieniądź: usprawniają jej funkcjonowanie. Najwidoczniejszym efektem braku banków i systemu bankowego byłoby funkcjonowanie obiegu pieniądza w gospodarce prawie wyłącznie w formie gotówkowej. Pieniądże na bieżące wydatki oraz ewentualne oszczędności musielibyśmy przechowywać sami w ich fizycznej postaci, ponosząc ryzyko ich utraty w wyniku zniszczenia, zagubienia lub kradzieży. W dobie transakcji internetowych i rozliczeń bezgotówkowych trudno sobie wyobrazić gospodarkę bez tych instytucji.

Ćwiczenie 3

Wymień elementy systemu bankowego.

Ćwiczenie 4

Wyjaśnij rolę, jaką bank centralny odgrywa w państwie.

Ćwiczenie 5

Wskaż różnice między bankiem centralnym a pozostałymi bankami systemu bankowego.

Ćwiczenie 6

Przedstaw znane ci rodzaje produktów banków komercyjnych. Podaj, które z nich są wyłącznie domeną banków.

Zalecana literatura

Pawłowska M., *Kredyt w zmieniającej się strukturze rynkowej sektora bankowego*, C. H. Beck, 2021
Radziszewski E.,
Bank jako instytucja zaufania publicznego. Gwarancje prawne i instytucjonalne, KNF, Warszawa 2013.
Zaleska M. (red. naukowa),
Świat bankowości, Wyd. Difin, 2018

Przydatne linki

<https://www.knf.gov.pl/>

<http://www.nbp.pl/>

<http://www.nbportal.pl/>

<http://www.sko.pkobp.pl/>

Projekt edukacyjny: Czy ryzykuję, gdy inwestuję?

1. Cel projektu: Kształtowanie umiejętności analizy rynku finansowego i zaplanowania działań oszczędnościowo-inwestycyjnych.
2. Zadanie: Inwestowanie to złożony proces, którego zaplanowanie może przynieść nam zyski i sprawić, że pomnożymy nasze oszczędności. Jednak źle ulokowane oszczędności można także stracić. Zorganizujcie się w kilkusobowe grupy. Każda z grup będzie miała za zadanie stworzenie rankingu możliwości oszczędzania (konta, lokaty), jak i inwestycji dla kwoty 250 000 złotych. Zapoznajcie się z ofertami oferowanymi przez co najmniej 5 różnych podmiotów, rozważcie także niefinansowe formy inwestycji. Stwórzcie ranking atrakcyjności dostępnych ofert.
3. Realizacja:
 - praca w grupach,
 - czas trwania: 4 tygodnie,
 - prezentacja (w wybranej formie) na forum klasy.